

saxó tardà i en frisó antic: vol dir, doncs, que aquestes addicions són dades escadusseres, no conegudes encara en el temps de Kluge. Tot això no diu res en contra de les conclusions de Frings i Kluge, que el mot es va estendre des del Nord de França, i potser els Països Baixos, cap als parlars germànics costers, en direcció al Bàltic. Altrament a base del germànic no hi ha etimologia indoeuropea, i difícilment n'hi podria haver cap, vista l'extrema raresa i caràcter secundari de quasi tots els mots germànics en *p-* inicial; Pok., *IEW*, 99,33, 10 temptreja una combinació complicada,³ però s'afanya a remetre a Kluge, reconeixent que els germanistes no s'hi avenen.

El que consta del cert és que hi ha documentació antiga del mot cap al centre de l'Europa occidental. Venanci Fortunat, gallo-romà de fi del S. VI (de la cort merovingia), usa un mot *potus* amb el sentit d'atuell com el mot francès, i AntThomas, en assenyalar-ho (*Essais de Phil. Fr.*, 358), ja va indicar que havia de ser el mateix mot romànic, però que aquest postulava *PÖTTUS amb -TT- doble: per tant s'ha estat d'acord que o bé la -TT- havia de ser deguda a una reduplicació «expressiva», o bé que simplement la -r- simple en els mss. de Fortunat era una grafia imperfecta (al capdavant -TT- doble s'havia simplificat ja temps ha, aleshores), que els escribes i fins els autors és natural que la possessin així en un mot tan semblant al ll. *pōtus* 'acte de beure', amb el qual es relacionava força pel significat i hi era quasi idèntic per la forma.

Tanmateix tothom ha estat d'acord —tots els bons especialistes— que el ll. *pōtus*, -ūs, no podia ser-ne l'etimologia, no sols per l'oposició fonètica de la -i- simple i el timbre de la vocal, sinó perquè tampoc és raonable que es passés de l'abstracte de 'beure' a la denominació d'un atuell; altrament ni *potus* ni *potare* no van deixar cap descendència hereditària en romànic. Tampoc no s'ha considerat acceptable un suggeriment de Skok, de pensar en un mot grec afí, que almenys designava un atuell, però que topava amb les altres objeccions i s'hi afegia llavors la terminació i el fet de no ser llatí.⁴

Després se n'ha anat trobant més documentació antiga, per bé que indirecta, en inscripcions. Frings va cridar l'atenció sobre *Pottus* com a nom de fabricants de terrissa i atuell en inscripcions de l'època imperial, més o menys tardana, cap a la Renània central, sobretot a la zona entorn de Trèveris (com és natural essent aquesta la més colonitzada per romans, i amb grans guarnicions romanes en aquells temps); Weisgerber, l'especialista d'allà, hi assenyala *Pottus* en inscripcions de Trèveris (*CIL* XIII, 4260, i Finke, 67), *Pottina* en una moneda de Trèveris; d'altra banda un *Pottus Germanus* a Espanya (*CIL* VI, 6234), i en inscripcions que en part vénen d'altres zones romanes *Pottia* (*CIL* XII, 2286), *Pottinus* (*CIL* III, 59), Weisgerber, *Renània Germano-Cèltica*, p. 142.

La provinença de Trèveris ni Renània no predomina gaire, car també hi ha un *Pottacus*, que consta com a oller, en dues inscripcions romanes de la Gran Bretanya (*CIL* VII, 1336, 843f.) i un *Potinianus* en una ins-

cripció d'Orient (*CIL* III, 7974). Fins aquí Weisgerber. Per la meua part, últimament, puc assenyalar-ho també en sòl català, car un *Potinnus* (amb el típic sufix celto-sorotàctic -INNOS, i recordant-nos els ja citats *Pottinus* i *Potinianus*) s'ha trobat en un dels grafits de Perestortes (Ross. NE.), que hi consta com a nom, precisament, d'un oller (per més que Claustres no interpreti del tot bé aquesta inscripció en el seu recent recull p. p. *Gallia*, dels grafits de Perestortes, 54 i 81).

Que no en totes aquestes inscripcions la -TT- aparegui escrita com a geminada, no vol dir res, car és sabut que aquest és dels punts que molt sovint negligeixen els lapicides.

Tothom es va adonar de l'indici que forneix el fet que tants d'aquestes relíquies epigràfiques constin com a nom de terrissers, de fabricants de pots (fr. *poterie* 'terrisseria', *potier* 'terrisserie'). Era evident que els havien aplicat *POTTUS* com a sobrenom, 'el dels tupins', *Pottacus*, *Pottinnus*, 'oller', 'terrisserie'.

El més gran especialista alemany i internacional, Leo Weisgerber, insisteix també que això no és germànic ni cèltic ni llatí. I en aquell llibre, i en d'altres, desenrotllant, en forma ampla i satisfactòria, les seves idees sobre el substrat pre-germànic i pre-cèltic de Renània i particularment de la zona de Trèveris, com també de Lorena i Sud de Bèlgica, hi ha assenyalat moltes afinitats amb mots de substrat dels Pirineus occidentals i Hispània.

Ara bé no ens queda més sortida que suposar que aquest ètmon és, o bé pre-indoeuropeu o bé sorotàctic. Amb aquest desapareix l'obstacle fonètic de la *p-*, que si és indoeuropea havia de desaparèixer en cèltic o s'havia de tornar *f-* en germànic. A un origen pre-indoeuropeu no ens hi crida gaire una *p-*, almenys en llengües emparentades amb el basc, amb l'etrusc i fins amb l'ibèric. Però potser podríem pensar en un derivat de l'arrel *pī/pō-* 'beure' (*IEW*, 840), que si bé no com a llatina ni grega, podia tanmateix furnir un derivat que significués 'atuell de beure' en una altra llengua occidental de soca indoeuropea.

Ara que tampoc no ens hem de limitar a aquesta possibilitat. Sobretot perquè hi ha un altre sinònim ben semblant, i d'origen indoeuropeu, ben documentat en les llengües bàltiques (de lèxic tan semblant al sorotàctic), i amb ecos ben establerts en germànic i probables en índic. És realment temptador relacionar amb el lit. *puodas* i letó *puōds* m. 'tupí, olleta' («topf», Pokorny, *IEW*, 790; Völkel, *Lit. Elbuch.*, s. v.), que consten com a correspondència bàltica del mot germànic comú per a 'receptacle, atuell': ags. *fæt* 'atuell', 'bóta', esc. ant. *fat* 'atuell', a -al. ant. *vazz* 'receptacle', al. mod. *fass* 'bóta' (i potser scr. *pallah* < *pod-lo-*); de més a més hi ha encara el pruss. ant. *podalis* glossat pel b. al.-mj. *bosetop* (gloss. d'Elbing, 351) o sigui 'pot de beure vi' (*būsen* «zechen»). Així com aquest està derivat amb sufix -LI-, en sorotàctic, es podria partir d'un *pōde-to-* > *pōtto-*, o bé pensar en un ensordiment de la -D-⁵

DERIV.: *Potam*.

Potatge 'olla amb verdura i altres ingredients': és